

ZLATA DOBA GOSPODARSTVA

V sedanje stanje nas je privedla miselnost, osnovana na šibkem pogumu in preštevilnih kompromisih, ki načnejo osebno integriteto. A kdor bo dal priložnost divergentnim idejam in povezovanju, za tistega bo kriza nič manj kot zlata doba. | **Tonja Blatnik**

Pogled v prihodnost dr. **Lucije Mulej** je drugačen. Kriza, ki mnoge plaši, ni zanjo nič več kot kazalec, da se stara doba posavlja. Medtem ko vse bolj poslušamo, da je kriza priložnost, smo vse manj prepričani, da znajo tisti, ki to ponavljajo, svoj optimizem tudi podkrepiti. Znanstvenica ostrega uma, poslovna svetovalka, ki gospodarske probleme spretno razrešuje s pomočjo prijemov in znanja iz antropologije in sociologije znanja, redna predavateljica in raziskovalna sodelavka fakultet, znana tudi kot ožja sodelavka nekdanjega predsednika dr. Janeza Drnovška, ni takšna. Stoji za svojimi besedami. V rešitvah je praktična. Drzne si povedati več.

Dr. Lucija Mulej raziskuje človeško psiho. Zanimajo jo podzavestne in nezavedne vsebine, ki vplivajo na zavest, pogosto popolnoma nepredvidljivi-



Dr. Lucija Mulej: Predsodki malih ljudi do ljudi z velikimi pribodki, pa tudi obratno, so uničujoči. Uničujoče za družbo v celoti pa je dejstvo, da se razmerja moči - tako ekonomske kot osebne - potencirajo s prevelikimi razlikami.

vo. Svoja spoznanja o nepredvidljivosti nezavednega je zapisala v knjigah: »On-kraj raz-kritja« in »Skrivnost-zakaj ne deluje pri vas« kot odgovor na novejšo fizikalno teorijo vplivanja človekove zavesti na materialno okolje. Dr. Mulejeva v polje managementa človeških virov in umetnosti preprečevanja vnaša nova spoznanja, ki so se v praksi izkazala za dragocena.

Albert Einstein je nekoč dejal, da nobenega problema ne moremo rešiti na enaki stopnji zavedanja, kot smo do njega prišli. Kakšen način razmišljanja nas je pripeljal v sedanjo krizo?

Način razmišljanja, ki je odgovoren za krizo, je način razmišljanja v določenih okvirjih, ki so podani in ki jih človek ni postavil pod hermenevtiko dvoma, v polje poguma in pogleda onkraj razkritja. To, čemur pravimo kriza gospodarstva, je kriza nečesa popolnoma drugega. Je kriza integritete, je odgovor na parcialnost, ločevanje, neprofesionalnost. Osebno temu sploh ne bi rekla kriza, ampak zlata doba.

Čemu bi situaciji, v kateri smo se znašli, dejali zlata doba?

Ker nas t.i. kriza uči popolnoma novega dojemanja stvarnosti in realnosti. Uči nas, da čas, v katerem smo, ni čas gotovih danosti, ampak čas gotovih sprememb. To je bilo v zgodovini že mnogokrat nakazano, veliko ljudi je živelo celostno, a gledano globalno, v smislu loma kolektivnega nezavednega, je takšna situacija edinstvena: prvič smo je deležni prav vsi, veliki in majhni, močni in šibki. Materialna kriza pomeni, da se maje naš materialni obstoj. Tako kot za marsikoga ni več gotovo, ali bo prejel mesečno plačo, ne moremo zagotoviti niti, da bo sistem, ki ga živimo sedaj, še funkcioniral.

Zakaj zlata doba, sprašujete. Zato, ker so se šele sedaj vsi zavedeli, da očitno obstaja nekaj več, nekaj, kar je predhodno materialnemu svetu. Nekaj, kar naše kalkulacije preračuna skladno z univerzalnimi zakoni in nam izstavi račun.

Pa se morajo ljudje, da bi se tega zavedeli, nujno soočiti z materialno stisko? Kot vemo, je bilo veliko ljudi odpuščenih, po nekaterih podatkih bo konec leta že 100.000 Slovencev brez dela.

Negativne posledice pogosto doživijo tisti, ki jih ne bi smeli. Tako je tudi trenutno: odpuščeni zaposleni niso neposredno odgovorni za krizo; »majhen« človek ostaja sam. Vprašanje majhnosti v tem smislu pomeni materialno zaledje; veliki, ki materialno zaledje imajo, so svojo majhnost pokazali v soju luči. A žal drži, da se mora materialni svet pričeti krhati in da mora človek pogosto na osebni ravni doživeti tragedijo, da se zbudi. Izguba delavske plače v primerjavi z izgubo milijonskih poslov ni nič manjša tragedija. Posameznik je steber družbe. Dokler vse gladko teče, posameznika globina ne zanima, razen če ni že po naravi tak, da išče globlje pomene stvari. Globlja povezanost, sinergija med sistemi, posledice odločitev, torej refleksija, pa zaradi pritiskov in realnih groženj zanimajo prav vse, in to je začetek nove dobe.

Kdo je odgovoren za krizo?

Na osebni ravni za krizo ni odgovoren nihče. Gre za odsev kolektivnega nezavednega, pri čemer je stopnja zavedanja v svetovnem merilu nizka. In v tem smislu nosi odgovornosti za krizo vsak posameznik in ne zgolj managerji, ki so pogosto deležni takih opomb, celo očitkov. Vsi ustvarjamo kolektivno nezavedno, saj vsakdo oddaja določene vibracije in izžareva določeno kvaliteto ali plehkost.

Ko govorite o kolektivni odgovornosti, ali imate v mislih tudi kolektivne rešitve?

Kolektivne rešitve, rešitve v smislu skupnega dobrega, so popolnoma nemogoče, dokler je miselnost takšna, kot je bila pred nastopom krize. Če ima ekonomija kot teorija svoj scenarij, ima gospodarstvo kot praksa ekonomije svojega. Delavec ima svoj scenarij, manager svojega, družba, ki vrednoti delo managerjev oziroma delo kogar koli, pa ima spet drugačnega. In vse dokler bo vsak podsistem pisal svoj scenarij brez ostalih dramaturgov in režiserjev, se zgodbe ne more sinhronizirati niti dati pravih rezultatov. Odgovor na krizo je povezovanje. Iskreno povezovanje, ne samo povezovanje na ravni besed. Predvsem pa podpiranje drug drugega, in ne iskanje napak in izkoriščanja tujega v korist lastnega – takšen dobiček je dodana vrednost na kratki rok, na daljši rok pa prinese krizo, katere del smo.

Kakšno je iskreno povezovanje v praksi?

Konkretno: če bi bila jaz manager, bi izbrala najsposobnejše ljudi - vse od družboslovcev do naravoslovcev. Sklicala bi sestanek in jim predstavila svoj konkretni problem, problem trga. Nabrala bi ideje od vseh in bi poskusila poiskati divergentno idejo. Poiskala bi scenarij, ki ga nihče ne pričakuje, še sama ne.

Vsak vodja mora najprej dobro voditi samega sebe. Ne moreš biti vodja, ne da bi imel vpliv na ljudi, da pa bi vplival na ljudi, ti morajo ti zaupati. Zaupanje se gradi skozi integriteto in komunikacijo. Katere so prelomne točke komuniciranja za managerja?

Torej, če človek izvaja mentalno higieno v svoji glavi ter emocijah, in ne zgolj bilance na tekočem računu, hitro prepozna neskladnost v besedah in drži. In tako posledično sprejema boljše odločitve za vse udeležene. V prvi vrsti bi moral manager izgraditi sebe, zato so recepti, kakšen naj bi bil dober manager, resnično passe. Vsak vodja ima svoj pečat, ker si je to, da je vodja postal, zaslužil. Seveda so si nekateri položaj tudi pridobili, a kakorkoli, če želiš pozicijo obdržati, si jo moraš zaslužiti. Osebno vsakega managerja spoštujem, ker ni lahko biti na položaju, ki je nenehno obkrožen s tolikimi pritiski. Predsodki malih ljudi do

ljudi z velikimi prihodki, pa tudi obratno, so uničujoči. Uničujoče za družbo v celoti pa je dejstvo, da se razmerja moči - tako ekonomske kot osebne - preveč potencirajo s prevelikimi razlikami. Če nekomu ni dana možnost, da bi dostojno poskrbel za sebe v okviru ekonomske socialne strukture, govorimo o anemični družbi. Mislim, da bi se gospodarstvo moralo odpreti ostalim vednostim. Najprej tako, da se začne odpravljati predsodke, prav tako pa bi morali managerji in vsi na visokih položajih sestopiti s svojih prestolov in postati to, kar so. Preveč je sprenevedanj, ki so premalo dorečena, da ne bi vsakogar bodla v oči. Nova miselnost izpostavlja horizontalno povezovanje in resnično učenje. Ko svetujem podjetjem, vedno rečem: preverite teren, preverite alternativne modele in panoge. Ko sem delala na enem od centrov javnega mnenja, sem opazila, da imajo vodilni ljudje napačno mnenje o 'povprečnih' ljudeh. Pogosto se povezuje višjo izobrazbo z večjo sposobnostjo strateškega razmišljanja. Zelo narobe; enoznačnosti so systemska pravila, ki funkcionirajo kot šah, življenje pa kot igra vsa pravila krši. Človeška logika je pritlikavec na ramenih skrivnosti bivanja.

Razložite na primeru, prosim.

Ko sem raziskovala brazilske favele, sem ugotovila, da sem popolni 'analfabet' v primerjavi z ljudmi, ki ne znajo niti pisati. Razvili so tako močan instinkt preživetja, da so dobesedno 'prebrali' vsakogar, ki je prišel mimo. Absolutno so znali prepričati človeka, da je odprl denarnico in jim prisluhnil.

Če se vrnem k temi intervjuja: vodja mora ceniti modrost, sposobnost človeka, da razmišlja strateško. Prav tako vedno svetujem poštenje. V družbi so vedno določene norme, kaj je dobro, kaj je pošteno in kaj ne, kar je pogosto v popolnem nasprotju z etiko, duhovno kulturo. Pravo normo morate zgraditi v sebi.

Kako v gospodarstvu razumete poštenje?

Če bi prevzela vlogo, od katere bi se pričakovalo ustvarjanje dobička, bi ga zagotovo poskušala ustvariti. Če pa bi zaradi tega, da bi ustvarila dobiček, morala potopiti deset ostalih podjetij, uničiti ljudi, njihove družine, ubiti njihove upe... potem bi se resno vprašala, če je to pravilno. Zame ne bi bilo in ni. Uspeh na račun drugega, je napačen. Kriza je pokazala, da bi bil ta uspeh kot Damoklejev meč.

Mislim, da je gospodarstvu to na nek način uspevalo. Konkurenca je bila razumljena kot 'jemalec' tržnih deležev, a vprašam se, zakaj ne bi mogli imeti s konkurenco konstruktivnih, ne destruktivnih odnosov? Gre za vprašanje horizontalnega povezovanja s konkurenčnimi podjetji. Izhajam sicer iz znanosti, a opažam, da je povezovanja med ljudmi v Sloveniji premalo, opažam tudi, da se Slovenci radi identificirajo s svojo izobrazbo in statusom. Zato ne zmorejo biti profesionalci. Ne znajo ločiti osebnega od strokovnega. Mislim, da je vsakdo, ki reče, jaz sem zgodovinar, sociolog, antropolog, ekonomist, zelo vprašljiv. »Jaz« ne more biti disciplina, blagovna znamka. Takšni ljudje se hitro zapletejo v konflikt, saj vsak napad na njihovo disciplino, blagovno znamko, čevlje razumejo, kot napad nase.

Nekako 'polovično' zgrajeni posamezniki ne morejo dolgoročno blagodejno vplivati in delovati niti na osebni ravni, na profesionalni pa sploh ne, še manj pa na ravni dosežkov, ki imajo pomen za družbo. Stara miselnost je delovala na osnovi kompromisov in šibkega poguma, pogosto se je skušalo tiste, ki so imeli pogum in vizijo, odriniti na stranski tir. In takih ljudi, ki so se umaknili, ali se pustili zmanipulirati, ni malo. Manjkalo je poguma, preveč je bilo kompromisov, ki so načeli osebno integriteto. Vse to je privedlo do rdečih števil na ravni osebnosti posameznika in ostalih psihofizičnih sposobnosti. In ko se enkrat pričnejo nervoza, nespečnost, neplačevanje obveznosti, potem vas vprašam, kje je tukaj dodana vrednost? ■

KDO JE LUCIJA?

- Avtorica na desetine izvirnih znanstvenih člankov, dveh znanstvenih monografij, dveh psihoanalitičnih monografij.
- Predavateljica in redna gostja mednarodnih simpozijev na temo kreativnosti in managementa visokega šolstva.
- Vodi službo za odpiranje razvojnih potencialov, kjer svetuje nekaj mladim, hitro rastočim podjetjem in posameznim podjetnikom o ključnih vprašanih poslovnega procesa kot socialne inovacije in umetnosti komuniciranja.
- Kot managerka znanja se trudi za preboj interdisciplinarnosti, saj verjame, da multiparadigmatsko okolje z izjemnimi strokovnjaki nudi divergentne uvide, ki jih ravno ta čas najbolj potrebuje.